

Latvijā ir patērētājiem nelabvēlīgākais zāļu cenu veidošanas mehānisms Baltijas valstīs

Publicēts: 25.11.2019.

[Jaunami](#)

Konkurences padome (KP) [tirgus uzraudzībā](#) secinājusi – pat ja zāļu ražotāji medikamentiem Latvijā nosaka zemākas cenas nekā Lietuvā un Igaunijā, cenu veidošanas mehānisma dēļ Latvijas patērētājiem zāles var izmaksāt dārgāk. Tāpēc KP rosina atbildīgās institūcijas veidot jaunu mehānismu, kas Latvijas patērētājiem kompensējamus un nekompensējamus medikamentus padarītu finansiāli pieejamākus.

Gala cenas, par kādām patērētāji iegādājas zāles, veidojas no ražotāja cenas, lieltirgotavas jeb vairumtirgotāja uzcenojuma, aptiekas uzcenojuma un pievienotās vērtības nodokļa (PVN). Baltijas valstīs būtiskākās atšķirības cenas struktūrā rada lieltirgotavu un aptieku piemērotie uzcenojumi, kā arī PVN, kas Latvijā zālēm ir 12 %, Igaunijā 9 % un Lietuvā 5 %. Latvijā uzcenojumi veidojas, lieltirgotavām piemērojot pieaugošu procentuālu uzcenojumu ražotāju cenai, kamēr aptiekām – lieltirgotavas cenai.

Lietuvā un Igaunijā abiem uzcenojumiem, sasniedzot konkrētu summu, ir noteikti t.s. griesti, kas, pieaugot ražotāju cenai, neļauj gala cenām būtiski palielināties. Uzcenojuma griesti Latvijā ir noteikti tikai aptiekām attiecībā uz valsts kompensējamiem medikamentiem. Proti, sākot ar lieltirgotavu cenu 71,14 eiro, aptieku uzcenojums kļūst nemainīgs – 6,05 eiro.

Salīdzinot ap 20 Baltijā biežāk pirktos medikamentus, KP konstatēja, ka vairumā gadījumu ražotāji Latvijas lieltirgotavām bija noteikuši lētāku zāļu cenu, tomēr uzcenojumu dēļ tas neatspoguļojās gala cenā. Tā, ražotāji apmēram 80 % no šīm zālēm Latvijā bija noteikuši zemāku cenu nekā Lietuvā un Igaunijā, bet tikai apmēram 40 % no tām patērētāji iegādājas lētāk nekā Lietuvā vai Igaunijā.

KP uzraudzībā detalizēti vērtēja atšķirības Baltijas valstu zāļu cenu veidošanas mehānismos un to ietekmi uz gala cenu kompensējamiem un nekompensējamiem medikamentiem. Salīdzinot zāļu cenu regulējumus Latvijā, Lietuvā un Igaunijā, KP konstatēja, ka iedzīvotājiem nelabvēlīgākais cenu veidošanas mehānisms ir Latvijā.

Nekompensējamie medikamenti

Latvijā cenu veidošanas mehānisms paredz, ka, pieaugot ražotāju cenai, uzcenojums lieltirgotavām un aptiekām procentuāli samazinās, tomēr naudas izteiksmē palielinās.

KP veica aprēķinus, salīdzinot nekompensējamo zāļu cenu atšķirības Baltijā atkarībā no regulējuma valstī. Dati liecina, ka Latvijā patērētāji visbiežāk iegādājas kompensējamās un nekompensējamās zāles, kas maksā līdz 50 eiro. Piemēram, maksimālais lieltirgotavu uzcenojums zāļu iepakojumiem, kam ražotāji noteikuši cenu 20 eiro, Latvijā var būt 2,84 eiro, kamēr Lietuvā 1 eiro, bet Igaunijā – 0,60 eiro. Turpinot pieaugt ražotāju cenai, palielinās atšķirība starp lieltirgotavu uzcenojumiem Latvijā un kaimiņvalstīs.

Aprēķini norāda uz iespējamību, ka Latvijas zāļu cenu veidošanas mehānisms lieltirgotavām ir īpaši labvēlīgs, jo dod iespēju noteikt salīdzinoši augstus maksimālos uzcenojumus.

Līdzīgi secinājumi ir par aptieku uzcenojumiem Latvijā. Piemēram, Latvijā aptieku uzcenojums ražotāju zāļu iepakojumam 20 eiro apmērā var sasniegt 4,92 eiro, kamēr Lietuvā 3,57 eiro un Igaunijā 3,09 eiro. Pieaugot ražotāju cenai, procentuāli palielinās Latvijas aptieku uzcenojums, bet Lietuvas un Igaunijas nekompensējamajām zālēm aptieku uzcenojumi kļūst nemainīgi pie noteikta iepirkuma cenas sliekšņa. Lietuvā, sākot ar iepirkuma cenu 144,82 eiro, aptieku uzcenojums ir 17,38 eiro, kamēr Igaunijā attiecīgi, sākot ar 44,74 eiro, – 5,11 eiro.

Kopumā salīdzinot lieltirgotavu un aptieku uzcenojumus Baltijā, Latvijā augstākais uzcenojums nav tikai lētākajām zālēm, kas aptiekās maksā līdz 3,50 eiro. Pieaugot cenai, Latvijā palielinās kopējā uzcenojuma atšķirība. Šādā uzcenojumu sistēmā kā jutīgākais zāļu segments ir nekompensējamās bezrecepšu zāles, jo lieltirgotavām un ražotājiem ir plaša rīcības brīvība, vienlaikus pastāvot vertikālajai integrācijai un nepietiekamai farmaceitu neatkarībai.

Kompensējamie medikamenti

Cenu veidošanas mehānisms kompensējamajiem medikamentiem Latvijā ir nedaudz atšķirīgs, t.sk. aptiekām nosakot uzcenojuma griestus. KP saredz iespējamību mehānismu uzlabot, lai samazinātu zāļu cenas un efektīvizētu valsts finansējuma izlietošanu.

Lieltirgotavu uzcenojumu valsts apmaksātajām zālēm Latvijā veido procentuāls palielinājums ražotāju cenai. Zālēm, kuru ražotāju cena ir līdz 7 eiro, Latvijā lieltirgotavu uzcenojumi ir zemāki nekā Lietuvā vai Igaunijā, savukārt virs šī sliekšņa tie lielākoties ir augstāki. 20 eiro vērtiem ražotāju zāļu iepakojumiem uzcenojums Latvijā var būt 1,20 eiro, Lietuvā 0,51 eiro, Igaunijā 0,60 eiro. Dramatiskāka atšķirība lieltirgotavu uzcenojumos ir zālēm virs 500 eiro, Latvijā veidojot lielāko sadārdzinājumu starp Baltijas valstīm.

Ražotāju cenu grupā līdz 200 eiro uzcenojumi Latvijas aptiekām paredzēti lielāki nekā lieltirgotavām. Zālēm virs 200 eiro aptiekām noteikti uzcenojuma griesti, kamēr lieltirgotavām šāda ierobežojuma nav. Tas norāda, ka Latvijā uzcenojumu sadalījums lieltirgotavu un aptieku līmenī ir nesamērīgs, palielinot aptieku atkarību no lieltirgotavām.

Latvijā starp Baltijas valstīm ir pārsvarā augstākais aptieku uzcenojums zālēm, kas ražotājiem maksā līdz 25 eiro. Piemēram, aptieku uzcenojums 20 eiro zālēm Latvijā var būt 3,40 eiro, Lietuvā 1 eiro un Igaunijā 3,09 eiro. Dārgāku zāļu gadījumā augstāki uzcenojumi var būt gan Lietuvai, gan Igaunijai.

Kopumā Latvijā kompensējamajiem medikamentiem lieltirgotavu un aptieku uzcenojumi ir augstākie zālēm, kuras aptiekā var nopirkt līdz aptuveni 35 eiro.

KP norāda, ka Baltijas tirgi ir salīdzinoši līdzīgi un zāļu cenām nevajadzētu būtiski atšķirties. KP uzskata, ka nepieciešams pārskatīt zāļu cenu veidošanas mehānismu, izanalizējot, pie kuriem līmeņiem un kādu iemeslu dēļ sistēma pieļauj iespējamo pārmaksu. KP aicina izvērtēt iespēju lieltirgotavām un aptiekām ieviest fiksētu maksu par katru pārdoto zāļu iepakojumu, kā arī paredzēt tādu uzcenojumu sadalījumu, kas mazinātu aptieku atkarību no lieltirgotavām. Tāpat KP sagatavojusi vairākus citus priekšlikumus, tostarp rosinājumu vienādot cenas veidošanas mehānismu gan kompensējamām, gan nekompensējamām zālēm.

<https://www.kp.gov.lv/lv/latvija-ir-pateretajiem-nelabveligakais-zalu-cenu-veidosanas-mehanisms-baltijas-valstis>